

Osmanlı Padişah Ve Bürokratlarının Elbiseleri, Kumaşları, Özel Eşyaları Ve Bu Eşyaların Değerleri (1670-1672)

Dresses, Fabric And Special Items And Values Of The Ottoman Padişah And Bürokrats (1670-1672)

Doç.Dr. Kayhan ATİK

Kırıkkale Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-6312-9130>.

ÖZET

Örtünmek dünyanın her yerinde görülen bir gereksinimdir. Hemen her toplumda bu ihtiyaç az veya çok gerçekleşmiştir. Ayrıca giyim, insanın temel ihtiyaçlarından birisidir. Bu temel ihtiyaç, zamanla bir zevk haline gelmiş ve insanoğlu giyinmeyi tamamen süslenme özenti ya da değişiklik gereksinimiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik, belirli bir süre bir şeye karşı toplumca gösterilen aşırı, yaygın düşkünlük haline getirmiştir. Giyimi milletler açısından değerlendirince, tamamen toplumun kültürel yapısının etkisiyle çok değişik anlamlar kazanmıştır. Bu durum medeniyetler bağlamında düşününce tabii olarak aynı şekilde ayrıcalıklar ortaya koymuştur diyebiliriz. Kısaca her toplum giyim kuşamını kendi kültür ve medeniyetine uygun hale getirmiştir.

Bütün dünyada olduğu gibi Osmanlı sultanlarının kaftan, elbise, sarık ve kumaşları bulunduğu makamın, zenginliğin, statünün göstergesi olarak çok bariz bir şekilde kendini göstermiştir. Özellikle kaftanlar, kumaşları ve desenleri ile her biri şaheser ve sanat eseridir. Araştırmalara göre basit bir forma sahip olmasına rağmen, Osmanlı kaftanları çok ihtişamlı bir görünüme ve güzelliğe sahiptir. Bu kaftanlara yapılan süslemeler, astar ve pervaz süslemeleri, kürkle yapılan süslemeler, düğmelerle yapılan süslemeler çok etkileyicidir. Bu kaftanlar, kumaşıyla, motiflerle, ihtişamıyla tüm dünyanın hayranlığını uyandırmış, yerli, yabancı çeşitli müzelerde sergilenmiş ve korunmuş olan bu kaftanlarla ilgili birçok araştırma yapılmıştır.

Topkapı Sarayı Müzesi Padişah Giysileri Arşivi'nde bulunan padişah giysileri yaklaşık 2500 parçadan oluşmaktadır. Bunların çoğunu hilat, kaftan ve şalvarlar oluşturmaktadır. Ayrıca az olmakla birlikte çocuk (şehzade) giysileri de vardır, fakat kadın giysileri yoktur. Burada Fatih Sultan Mehmet'e ait 21 adet, Kanuni Sultan Süleyman'a ait 77 adet, I. Ahmet'e ait 13 adet, II. Osman'a ait 30 adet, IV. Murat'a ait 27 adet kaftan bulunduğu bilinirken, Fatih Sultan Mehmet'ten önceki altı hükümdara ait kaftanlar ismen belirtilmemiştir.

Biz de bu çalışmamızda, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterlerindeki padişah elbiseleri için harcanan paralar, padişahın kendisi için divandan alınması gereken çuka ve elbiseler; dâbü's-sâ'de ağaları, Saray-ı Atık ağası, içoğlanları, Hazine, Kiler, Seferli odaları ağaları ve oradaki görevli kişilerin müstehak oldukları kaftan, sarık, diğer eşyalar ve değerleri üzerinde duracağız.

Anahtar kelimeler: Osmanlı, Padişah, Bürokrat, Giysi, Kumaş, Özel Eşyalar.

ABSTRACT

The need for cover is a requirement in all parts of the world. More or less this need has been realized in almost every society. In addition, clothing is one of the basic needs of human beings. This basic need has become a pleasure over time, and the temporary innovation that has entered the life of society with the desire to dress completely or the need for change has turned into an excessive, common indulgence shown by the society for a certain period of time. When we evaluate clothing in terms of nations, it has gained very different meanings with the effect of the cultural structure of the society. Considering this situation in the context of civilizations, of course, we can say that it has presented a similar privilege. In short, every society has made its dress code suitable for its culture and civilization.

As in the rest of the world, the robes, dresses, turbans and fabrics of the Ottoman sultans showed themselves clearly as an indicator of the position, wealth and status. Especially caftans, fabrics and patterns, each one is a masterpiece of art. Despite having a simple form according to researches, Ottoman caftans have a very magnificent appearance and beauty. The decorations made for these caftans, lining and moldings, fur ornaments, ornaments made with buttons are very perfect. These caftans have aroused the admiration of the whole world with their fabric, motif and splendor, and many researches have been done on these caftans, which have been exhibited and preserved in various local and foreign museums.

The sultan's clothes in the Topkapı Palace Museum Sultan's Clothes Archive consist of approximately 2500 pieces. Most of these are hilat, robes and shalvars. In addition, although it is less, there are also children's (prince's) clothes, so there are no women's clothes.

Here, 21 caftans belonging to Fatih Sultan Mehmet, 77 caftans belonging to Suleiman the Magnificent, 13 caftans belonging to I. Ahmet, II. 30 caftans belonging to Osman, IV. While it is known that there were 27 caftans belonging to Murat, the caftans belonging to six rulers before Fatih Sultan Mehmet were not mentioned by name.

In this study, the money spent for the clothes of the sultan in the Archives of the Prime Ministry Ottoman Archives, Topkapı Palace Museum, the cocks and dresses that the sultan had to buy from the council; In dâbü's-sâ, we will focus on the kafân, sarık, other items and values that are deserved by the landlords, the palace-i Atiq aghas, the boys, the Treasury, the cellar, the lords of the Voyage rooms and the people in charge.

Keywords: Ottoman, Sultan, Bureaucrat, Clothes, Fabric, Special Items.

GİRİŞ

Örtünme duygusu hemen hemen insanlık tarihinden beri başlayan ve bütün dünyada yaygınlığı olan bir durumdur. Bu durumun, psikolojik, ahlaki, dini birçok sebebi olabilir. Kültür, bir topluma ait, medeniyet ise birden fazla topluma ait kaide ve kurallar olduğuna göre, bireyler hem kendi kültürü ve hem de içinde bulunduğu medeniyet çerçevesine uygun giyim tarzları geliştirmiştir. Kılık-kıyafetin özellikle kültürle çok yakın bir ilişkisi vardır. Çünkü toplumlar giysilerini kendi toplumunun özelliklerine, dünya görüşlerine, dini inançlarına göre belirlerler.

Bütün hükümdarlarda olduğu gibi, Osmanlı sultanları da giysilerine önem vermişlerdir. Osmanlı sultanlarının özellikle sarıkları ve kaftanları çok muhteşemdi. Kaftanların kumaşları, desenlerinin her biri birer şaheser sanat eseridir. Osmanlı kaftanları basit formlarına rağmen, çok muhteşem bir görünüme sahiptir. Form ve kalıp özellikleri, dikişle yapılan süslemeler, astar ve pervaz süslemeleri, kürkle ve düğmelerle yapılan süslemeler mükemmeldir. Bu kaftanlar, kumaşıyla, motifleriyle, ihtişamıyla tüm dünyanın hayranlığını uyandırmış, yerli, yabancı çeşitli müzelerde sergilenmiş ve korunmuş olan bu kaftanlarla ilgili birçok araştırma yapılmıştır. “Bugün bu giysiler Topkapı Sarayı Müzesi’nde, üç katlı olan ve eski Fatih devri mutfaklarına ait kiler ve yağhane denilen binada ısı ve rutubet derecesi ayarlanmış modern bir depoda korunmaktadır. Kaftanların ağırlıkları göz önünde tutularak, açık vaziyette tek tek ranzalara yerleştirilmiştir. Ayrıca üstleri de örtülerek dış etkenlerden korunması sağlanmıştır”. Ayrıca bu kaftanların kumaşları ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır (Ok, 2015: 70-85; Atik, 2020: 261).

Bugün Topkapı Sarayı Müzesi Padişah Giysileri Arşivi’nde yaklaşık 2500 parça padişahlara ait elbise bulunmaktadır. Tabii ki bunların çoğunu hilat, kaftan ve şalvarlar oluşturmaktadır. Bunlara ilaveten az da olsa çocuk(şehzade) giysileri de vardır, fakat herhalde gelenekten dolayı kadın giysileri yoktur. Burada Fatih Sultan Mehmet’e ait 21 adet kaftan, Kanuni Sultan Süleyman’a ait 77 adet kaftan, I. Ahmet’e ait 13 adet kaftan, II. Osman’a ait 30 adet kaftan, IV. Murat’a ait 27 adet kaftan bulunduğu bilinirken, Fatih Sultan Mehmet’ten önceki altı hükümdara ait kaftanlar ismen belirtilmemiştir (Altay, 1979: 6).

Padişah harcamaları ile ilgili şu tabirler kullanılmakta idi. Harc-ı hassa,¹ ceyb-i hümayun,² masraf-ı hümayun anlamına gelmektedir. Öncelikle padişahın şahsı, haremi ve saraydaki bütün görevlilerinin bazı gelir ve giderleri için tutulan deftere harç-ı hâssa defteri denir. Padişaha ait elbiseler ve saray mensuplarına yapılan inamâtı³ ve dışardan gelen hediye ve diğer gelirleri gösteren bir nevi döküm defteridir. Harc-ı Hâssa defterlerinde gelir ve gider kalemleri çok çeşitlidir. Bunlar giyim kuşam, ziynet ve süs eşyaları, ev eşyaları, değerli kitap ve silahlar, saat, koku vs. den ibarettir. Bu defterler

¹ Sarayın ve bazı önemli kurumların ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı şehirlerde bulunan Harc-ı Hâssa Eminliği Osmanlı maliye teşkilâtında ayrı bir faaliyet alanı oluşturur. Hâssa kelimesi padişah ve hânedan mensupları ile bazı devlet görevlileri ve devlete ait bazı kurumlar anlamına gelmektedir(Bilgin, 2016: 535-536).

² “Ceyb-i hümayun akçesi, cep akçesi, ceyb-i hümayun harçlığı, aylık-ı ceyb-i hümayun, ceyb-i hümayun dairesi” gibi değişik şekillerde geçmekte olup padişaha ait gelirleri ve bunlardan yapılan harcamaları ifade etmektedir(Sahillioğlu, 1993: 465-467).

³ Osmanlılar’da ilim ve sanat erbabına, dini zümre mensuplarına, fakirlere, Haremeyn ileri gelenlerine ve halkına, hânedana mensup şehzade ve sultanlara, devlet görevlilerine, yabancı hükümdarlara ve bunların yakınlarına, elçi ve misafirlere takdim, taltif ve teşvik etmek veya ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilen bahşiş, hediye ve maddî desteği kapsayan genel bir anlam kazanmıştır(Karaca, 2000: 259-260); İn’âm kelimesi nimet verme, iyilik etme anlamlarına gelmektedir. (Bkz. Devellioğlu 2008: 519; Şemsettin Sami, 1317: 179).

dönemin ekonomik ve sosyal yapısını anlamak açısından çok önemlidir. Ayrıca defterler padişah ve saray mensupları tarafından giyilen elbiseler ve kullanılan kumaşlar, üsleri ile o dönemin terzilik sanatı hakkında bize bilgi verir. Bu defterlerde saray mensuplarının bu elbise ve eşyaları nasıl ve hangi yollarla elde ettikleri, miktarları, cinsleri, fiyatları hakkında bilgiler vardır (Uzunçarşılı, 1988: 79, 378; Çalık, 1993: IX-X; Ünyay Açıköz, 2018: 287-300; Atik, 2019: 166-167)

Bu çalışmamızda, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterleri bölümündeki TS. MA. d, D.10457.0176.00. , H. 08.07.1082/M.10.11.1671, dârüssaâde ağasına dikilen, perde, kadife yastık, beyaz kutni kaftan, çakşır vesairgiyecek, kullanılacak eşyanın harçlarına ve dikişlerine yapılan masraflara ait liste; TS. MA. d, D.10457.0177.00. , 02.12.1082/M.31.03.1672, muhtelif tarihlerde Saray-ı Atîk Ağası için çeşitli kumaş ve mensucattan dikilen çeşitli elbise bedellerine ve bu bedenlerin alındığına dair terzi Polikasiro mühürlü defter; TS. MA. d, D.10457.0005.00., H.29.12.1081/M.9.5.1671, 1081 yılında Şevval, Zilkade, Zilhicce aylarındaki padişaha, musahib paşa'ya vergi ⁴ için alınan, yaptırılan esvab⁵ ve eşyaya ve malzemelerine ait müfredatlı defter; TS. MA. d, D.10457.0157.00., H.29.12.1081/M.9.5.1671, İstanbulda bulunan içoğlanları, babussaâde⁶ ve dârüsaâde ağaları, Hazine, Kiler, Seferli odaları ve efradının kaftan paraları ile ilgili defterlerdir. Bu defterler padişaha, dârüsaâde ⁷ ağasına, bâbussaâde ve dârüsaâde ağaları, Saray-ı Atîk ağasına, musahib⁸ paşaya, musâhib paşa'ya, içoğlanları, Hazine, Kilerli, Seferli odaları ve diğer kişiler için verilen Elbise, kumaş ve diğer eşyaların cinsini, adedini, miktarlarını ve değerlerini belirtmektedir. Belgeleri okurken, silinmiş olan yere soru işareti, okunuşundan emin olamadığımız yere, << >> işareti, okuyamadığımız yere, (...) işareti koyduk.

PADIŞAHA, DÂRÜSAÂDE AĞALARINA, BÂBÜSSAÂDE AĞALARINA, MUSÂHİBLERE İÇOĞLANLARI, HAZİNE, KİLER, SEFERLİ ODALARINA VERİLEN ELBİSE, KUMAŞ VE DİĞER EŞYALARINLARIN CİNSİNİ, ADEDİNİ, MİKTARLARINI VE DEĞERLERİNİ GÖSTEREN BELGELER

Belge 1- D_10457_0176_00_001, TS. MA. d, D.10457.0176.00. , H. 08.07.1082/M.10.11.1671.

Tablo 1 de, Darü's-saade Ağasına dikilen, perde, kadife yastık, beyaz kutni kaftan, çakşır vesair giyecek, kullanılacak eşyanın harçlarına ve dikişlerine yapılan masraflara ait liste. Tablo 1 de, darü's-saade ağasına kahve makramesinden dikilen perde, pamuklu dokuma ve ayrıca atlas ile kemha arasında, bir yüzü ipekli, diğeri yüzü pamuklu bir kumaştan dikilen sancağın, üç kadife yastığın tarihiyle birlikte değeri de belirtilmiştir. Eski ipekli kumaşlardan üç renkli, döşemelik kumaşları sağlamlaştırmakta kullanılan kolalı ve zamklı astarla dikilmiş yastık, beyaz kutni kaftan, sof gibi dalgalı bir nevî kumaşan uzun yenli dolama, erkeklerin giydiği ince kumaştan yapılmış bir tür şalvar, kırmızı kadifeden iki kavuk, Alaca yufkalarından uzun yenli iki kaftan dikildi. Bu yufkalarından iki dolama, bir turuncu ferâce dikildi. Yeşil çukadan⁹ matara kılıfı, Şam dikdiği dikildi,

⁴ Hediye, ihsan.

⁵ Elbise. (Şemsettin Sami, Kamus-ı Türkî, s. 71).

⁶ Bâbüssaâde, büyük saray manzumesi içinde padişahın özel ikamet yeri olan Enderun-ı Hümayunun girişini teşkil eder ve birçok törenin yapıldığı ikinci avludan üçüncü avluya geçişi sağlar (Eyice, 1991: 408-409).

⁷ Padişahın özel dairesinin bulunduğu, hamamları, çocukları ve cariyelerinin yaşadığı bu yerin kendine has bir teşkilât ve görevlileri vardı. Buranın her türlü hizmetleriyle uğraşan ve Dârüssaâde ağaları denilen bu görevliler, padişaha ve ailesine yakınlıkları sebebiyle Osmanlı siyasî tarihinde önemli roller oynamışlardır. (Altındağ, 1994: 1-3).

⁸ Osmanlı saray teşkilâtında saraydaki görevliler içinde vezir ve beylerbeylerinden padişaha danışmanlık yapan, kişiliği ve bilgisiyile temayüz ederek ona arkadaşlıkta bulunanlar için kullanılmıştır (İpşirli, 2006: 230-231).

⁹ Yünden sıkı olarak dokunmuş dayanıklı ve havlı bir kumaş. Bilhassa erkek giyiminde kullanılırdı. Bunu dokuyanlara dokuyanlara çulha denirdi. En meşhurları Üsküp ve Selanik'te dokunurdu. Kırmızıları çok makbuldü. Ateş alı, gayet parlak eski bir Venedik çuhası da memleketimizde (iskarlat) adı ile meşhur olmuştur.

Özen, a.g.m., s. 291-340.

kutni astarlık muşammaya doksan altı miskâl saçak konuldu. Kırmızı kadifeden koltuk yastığı dikildi. Boğasilerden üç kapama dikildi, harcları ikişer yüz seksenerden sekiz yüz kırk akçe. Bu boğasilerden uzun yenli üç dolama dikildi. Tablo 1de, bu dikilenlerin hepsinin akçeleri de belirtilmiştir. Toplam, on bin üç yüz yirmi akçedir.

Tablo: 1-Devletlü ve saâdetlü ağa hazretlerine dikilendir.

Kahve makremesinden¹⁰ perde dikildi. Kutni¹¹ sancak ibrişim gaytan¹² ile harcı iki yüz on akçe. Üç kadife yastığa kırmızı Musul konuldu. Yetmişerden iki yüz on akçe. Cümlesi dört yüz yirmi akçe 420 7 Safer sene 1082	Se-renkden¹³ dört yasdık dikildi, sarı boğasi¹⁴ ile. Harcları altmışardan iki yüz kırk akçe. 240 11 Safer sene 1082
Beyaz kutni kaftan dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Erguvâni hâreden¹⁵ uzun yenli dolama¹⁶ dikildi. Harcı yüz seksen akçe. Kırmızı çukadan çakşır¹⁷ dikildi. Harcı iki yüz yirmi akçe. Çuha kusûru üç yüz altmış akçe. Kırmızı kadifeden iki kavuk alındı. İkişer yüz onardan dört yüz yirmi akçe. Cümlesi bin dört yüz altmış akçe 1.460 4 Rebûlevvel sene 1082	Şam dikdiği¹⁸ dikildi, kutni astarlık muşamma¹⁹ ile harcı yedi yüz seksen akçe. Yüz elli dirhem püskül konuldu. Dokuzardan bin üç yüz elli akçe. Yeşil çukadan matara gılafi²⁰ dikildi. Bahâsiyla harcı yüz yirmi akçe. Cümlesi iki bin iki yüz elli akçe 2.250 16 Safer sene 1082
Alaca yufkalarından uzun yenli iki kaftan dikildi. Harcları yüz kırkardan iki yüz sensen akçe. Bu yufkalarından iki dolama dikildi. Yüz yirmişerden iki yüz kırk akçe. Cümlesi beş yüz yirmi akçe 520	Şam dikdiği dikildi, kutni astarlık muşamma¹⁹ ile harcı yedi yüz seksen akçe. Doksan altı miskâl saçak konuldu. Otuzardan iki bin sekiz yüz seksen akçe. Kırmızı kadifeden koltuk yastığı dikildi. Penbe boğasi ve sâyir harcı yedi yüz elli akçe. Cümlesi üç bin sekiz yüz on akçe. 3.810 24 Rebûlevvel sene 82
Bir turuncu ferâce dikildi. Harcı üstâdiyesi	Boğasilerden üç kapama²² dikildi, harcları

10 Makrama: Dikdörtgen şeklinde, iki ucu işli, kullanıldığı yere göre isim alan örtü. Kenarı işlemeli başörtüsü anlamından başka işlemeli destmal, havlu, peşkir anlamına da gelir(Açıköz, a. g. t, s. 340).

11 Kutni: Pamuklu dokumalara verilen isim. Ayrıca atlas ile kemha arasında, bir yüzü ipeklî, diğeri pamuklu bir kumaş da kutnu (kutni) adını taşır. Çeşitleri: taş, bıçak, mecidiye ilh.

12 Gaytan: İnce ve sağlam ip.

13 Serenk: Eski ipeklî kumaşlardan birinin adıdır; üç renklidir

14 Boğasi: Bez ayağı armürle dokunan ince astarlık bez; Döşemelik kumaşları sağlamlaştırmakta kullanılan kolalı ve zamklı astar.

15 Hâre: Sof gibi dalgalı bir nevi kumaşın adı. Daima düz renklidir. Mermerin dalgalı damarları görünüşündedir. Telli, telsiz, direkli, her rengi vardır.

16 Elbise üstüne giyilen, öntü açık üst giyeceği; eskiden özellikle yeniçeri ve bazı saray görevlilerinin, iç oğlanlarının giydikleri, belden çizgili bir kuşakla tutturulan, öntü açık, kolları bol, kol ağzları daha dar, çuha, çatma veya kemhâdan bir nevi cübbe.

17 Çakşır: Erkeklerin giydikleri ince kumaştan yapılmış bir tür şalvar

18 Dikdik (Didik): Çul, at örtüsü. (Açıköz, a. g. t, s. 333).

19 Muşamma¹⁹: Bir yüzüne kauçuk ya da yağlıboya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilmiş bez.

20 Gılaf: Kılıf; kın.

²¹ iki yüz altmış akçe	ikişer yüz seksenerden sekiz yüz kırk akçe. Bu boğasilerden uzun yenli üç dolama dikildi. Yüz seksenerden beş yüz kırk akçe. Cümlesi bin üç yüz seksen akçe 1.380 8 Receb sene 1082

Cem'an: 10.320 << *On bin altmışdır*>> On bin üç yüz yirmi akçedir.

Belge: 2- D_10457_0177_00_001_A, TS. MA. d, D.10457.0177.00. , 02.12.1082/M.31.03.1672.

Tablo 2 de muhtelif tarihlerde Saray-ı Atîk Ağası için çeşitli kumaş ve mensucattan dikilen çeşitli elbise bedellerine ve bu bedenlerin alındığına dair Terzi Polikasıro²³ mühürlü defter. Tablo 2 de, saray-ı atik ağası için, kırmızı çukadan üç çakşır, memleketimize İran'dan ithal edilen, çeşitli renkler üzerine kalın bir eski kumaştan uçkurluk ve gaytan, Yumuşaklardan beş kaftan, iki uzun yenli dolama, küçüklere yine yumuşaklardan iki uzun yenli dolama dikildi. Toplam iki bin beş yüz seksen akçedir. Alaca atlas yumuşağından çakşır, biri al biri kibritî kutnilerden iki kaftan, biri uzun yenli nohudî kutniden iki dolama dikildi. Gülgûnî çukadan ferâceler dikildi, derâyî eteklik ile harcı iki yüz seksen akçe. Dört kadife yasdığa otuz iki vakıye penbe konuldu.

Altısı sûsîlerden²⁴ biri telli alacadan ikisi taraklı yumuşakdan üçü Hind alacasından ikisi uzun yenli on iki kaftan, on üç kısa yenli dolama dikildi. Yeşil atlasdan cellâyî, benâtî kutniden cellâyî dikildi. Satrancî bürüncükden uzun yenli kaftan dikildi. Beyaz boğasiden dolama, taraklı kaftana düğme, meneviş çuhadan ferâce dikildi. Yeni kolye unnâbî boğasi kapama, bu boğasiden uzun yenli dolama, derâyîden Kelâm-ı şerîf kisesi dikildi. Beyaz telli hatayî kaftana sırma düğme, al dîbâ dolamaya sırma düğme yetmiş akçe. Cümlesi iki yüz otuz akçedir. Dîbâlardan iki kaftan dikildi. İnce harcıyla biri alaca âriyeti yen ile iki yüz yirmi akçe, biri enguvanî harcı yüz seksen akçe, sırma düğmesi yüz altmışardan üç yüz yirmi akçedir. Beyaz telli hatayî üzre yenli iki dolama dikildi. İnce harcıyla harcları yüz seksenerden üç yüz altmış akçe. On bir çakşır dikildi. Biri beyaz telli hatayîden onu taraklı yufkalarından. Harcları yüz otuzardan bin dört yüz otuz akçe. Taraklı yufkalarından yedi kaftan dikildi. Harcları yüz altmışardan bin yüz yirmi akçe. Bu yufkalarından uzun yenli on dolama dikildi, harcları yüz ellişerden bin beş yüz akçe. Cümlesi beş bin yüz otuz akçedir.

22 Kapama: 1- Elbise, giycek takımı; 2- Astarlı kaftan; pamuklu hırka; 3- Yelek.

21 Kütükoğlu, 1985: 285, 290; Sak, 2006: 117- 161.

23 Arşiv kaynağının belge özetinde, "Terzi Polikasıro mühürlü" ifadesi vardır. Muhtemelen mühürde Polikasıro yazılıdır. Aslında belgenin son sayfasında şu ifadeler bulunmaktadır. "Bu defterde mastür olan eşâmelerin yirmi sekiz bin dört yüz seksen akçe saadetli ağa hazretlerinden bi-kusür velâ kesir meblağ-ı mezbûru alıp kabz eyledüğimiz ecilden işbu varakada şerh verildi mâh 2 Zilhicce sene 1082, Bende-i Lebrine Terzi." Yani belgede yazılı olarak Polikasıro ifadesi yoktur.

24 Pk susi kumaş, (<https://turkish.alibaba.com/product-detail/pk-fabric-100-cotton-pk-polo-fabric-60471158230.html>)<https://turkish.alibaba.com/trade/search?fsb=y&IndexArea=products&CatId=&SearchText=susi+fabric&selectedTab=products&viewType=GALLERY>

Tablo 2- Defter oldur ki; İzzetlü ve saâdetlü Ağa-yı Saray-ı atık hazretlerine dikilen esvâb beyân eder.

Kırmızı çukadan üç çakşır dikildi. Derâyî²⁵ uçurluklar²⁶ ve gaytan²⁷ ve astar ile harcları ikişer yüz onardan altı yüz otuz akçe. Yumuşaklardan beş kaftan dikildi. Harcları yüz altmışardan sekiz yüz akçe. Bu yumuşaklardan iki uzun yenli dolama dikildi. Harcları yüz Ellişerden yedi Elli akçe. Küçüklere yumuşaklardan iki uzun yenli dolama dikildi. Harcları yüz onardan iki yüz yirmi akçe. Bu yumuşaklardan iki uzun yenli dolama dikildi. Doksanardan yüz seksen akçe Cümlesi iki bin beş yüz seksen akçe 2.580 Fî 7 Ramazan sene 1080	
Alaca atlas yumuşağından çakşır dikildi. Harcı yüz otuz akçe 130 9 Ramazan sene 1080	Kutnilerden iki kaftan dikildi. Bir al biri kibritî. Harcları ikişer yüz sekseneden beş yüz altmış akçe. Nohudî kutniden iki dolama dikildi. Biri uzun yenli. Harcı yüz seksen akçe. Biri kısa yenli. Yüz altmış akçe. Cümlesi dokuz yüz akçe 900 27 Ramazan sene 1080
Dört kadife yasdığa otuz iki vakıye²⁸ penbe konuldu. Ellişerden bin altı yüz akçe. Gılafları yetmişerden iki yüz seksen akçe. Cümlesi bin sekiz yüz seksen akçe. 1.880 5 Zilka‘de sene 1080	Gülgûnî çukadan ferâceler dikildi. Derâyî eteklik ile harcı iki yüz seksen akçe. 280 1 Zilhicce sene 1080
On iki kaftan dikildi altısı Sûsilerden²⁹ , << >> biri telli alacadan ikisi taraklı yumuşakdan üçü Hind alacasından ikisi uzun yenli. Birinin harcı yüz seksen akçe. Biri küçüğe harcı yüz yirmi akçe. Onunun harcları yüz altmışardan bin altı yüz akçe. On üç kısa yenli dolama dikildi. Biri küçük, harcı doksan akçedir. On ikisi yüz kırkardan bin altı yüz seksen akçe. Cümlesi üç bin altı yüz yetmiş akçe. 3.670 28 Zilhicce sene 1080	
Yeşil atlasdan cellâyî³⁰ dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. 280 21 Muharrem sene 1081	Benâtî(nebâti) ? , << >> kutniden cellâyî dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. 280 28 Muharrem sene 1081
Satrancî bürünceken³¹ uzun yenli kaftan dikildi. Harcı yüz kırk akçe.	

25 Derâyî, dârâyî: Memleketimize İran'dan ithal edilen, çeşitli renkler üzerine kalın bir eski kumaşın adı. Şam'da dokunan benzerlerine «Şam dârâyîsi», diğer bir nevine de «ptilâdi dârâyî» denir. Gümüş ve altın sırma tellerle dokunmuş bir cins ipekli kumaş.

26 Şalvar, don, çakşır vb.nde uçkur geçirilmek üzere katlanmış kenar.

27 Pamuk veya ipekten sicim.

28 Vakıye: Dört yüz dirheme eş değer ağırlık ölçüsü; okka

29 Pk susi kumaş, (<https://turkish.alibaba.com/product-detail/pk-fabric-100-cotton-pk-polo-fabric-60471158230.html>); bir kumaş türü.

30 Yenleri açık ve geniş bir üst giyeceğidir, parlak. (Yaşar Çağbayır, Ötügen Türkçe Sözlük, C. 1.

Beyaz boğasiden dolama dikildi. Harcı yüz on akçe. Taraklı kaftana düğme dikildi. Otuz akçe. Cümlesi iki yüz seksen akçe
280
13 Rebûlevvel sene 1081

Meneviş³² çuhadan ferâce dikildi. Derâyî eteklik ile harcı iki yüz seksen akçe. Yeni kolye? unnâbî boğasi kapama dikildi. Harcı iki yüz elli akçe. Bu boğasiden uzun yenli dolama dikildi. Harcı yüz elli akçe
Derâyîden Kelâm-ı şerîf kisesi dikildi. Bahâsıyla harcı elli akçe.
Cümlesi yedi yüz otuz akçe.
730
5 Cumâdelâhir sene 1081

Beyaz telli hatayî³³ kaftana sırma düğme yüz altmış akçe. Al dîbâ dolamaya sırma düğme yetmiş akçe. Cümlesi iki yüz otuz akçe
230
7 Şa'bân sene 1081

Dîbâlardan³⁴ iki kaftan dikildi. İnce harcıyla biri alaca âriyeti yen ile iki yüz yirmi akçe, biri enguvanî harcı yüz seksen akçe, sırma düğmesi yüz altmışardan üç yüz yirmi akçe.
Beyaz telli hatayî üzre yenli iki dolama dikildi. İnce harcıyla harcları yüz seksenerden üç yüz altmış akçe.
On bir çakşır dikildi. Biri beyaz telli hatayîden onu taraklı yufkalardan. Harcları yüz otuzardan bin dört yüz otuz akçe.
Taraklı yufkalardan yedi kaftan dikildi. Harcları yüz altmışardan bin yüz yirmi akçe.
Bu yufkalardan uzun yenli on dolama dikildi, harcları yüz ellişerden bin beş yüz akçe.
Cümlesi beş bin yüz otuz akçe
5130
26 Şa'bân sene 1081

Tablo 3 te ise, Kutnilerden biri al biri sarı iki kaftan dikildi. Alaca kutniden iki dolama, biri uzun yenli kırmızı çuhadan iki çakşır dikildi. Üç Şam dikdiği dikildi, muşamma' ile kutni astarlıkla, üçüne iki yüz yirmi miskâl sırma saçak konuldu. Kutnilerden iki kaftan dikildi. Biri al biri sarı, harcları ikişer yüz seksenerden beş yüz altmış akçe. Yeşil çuhadan Kelâm-ı şerîf kisesi dikildi. Al kutni kaftan ve Erguvanî kutniden iki uzun yenli dolama dikildi. Boğasilerden iki kürk kisesi dikildi. Biri mayî, biri kırmızı. Şam alacasından cellâyî dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Pâresi iki yüz akçe. Perçemi boğasiden kapama dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Bu boğasiden uzun yenli dolama dikildi. Harcı yüz seksen akçe.

Belgenin ikinci sayfasında, terziye ne kadar peşin verildini, ne kadar kaldığını, bütün bunları hem yazıyla ve hem de rakamla bütün ayrıntıları ile yazılmıştır. "Cem'an yekûn: 28.480, yirmi sekiz bin dört yüz seksen akçe Dikdik verildi terziye, üç bin beş yüz akçeye, gaflet olunmaya: 3.500, Peşin üç bin dört yüz otuz iki akçe verilmiştir. Cümlesi altı bin dokuz yüz otuz iki akçe teslim olunmuştur:

31 Bürünek: Bükülmüş ham ipekten dokunan ince kumaş

32 Meneviş: Menekeş rengidir. Bir yüzeyde renk dalgalanmaları biçiminde görülen parlaklık; renk dalgalanması; hare

33 Hatayî: Eski bir ipekli kumaşın adı. Zemin siyah ve sıradandır. Sade hatâî, telli hatâî, nevezur hatâî diye çeşitleri vardır.

34 Dîbâ: Fransızların «brocard» adını verdikleri çiçek nakışları dokunmuş lüks bir ipekli kumaşın adıdır ki, bazan türlü renklerdeki çiçeklerin arasında altın teller de atılır. Canfes kumaşından daha kalındır. Dîbânın heftrenk, Venedik dîbâsı, İstanbul'un telli al dîbâsı gibi çeşitleri vardır.

6.932. Sahhu'l-baki: 21.552, yirmi bir bin beş elli iki akçedir. Sahhu'l-baki: 21.270, yirmi bir bin iki yüz yetmiş akçe baki kalmıştır. Def'a verildi on yedi bin akçe. Sahhu'l-baki: 4.270”.

Tablo 3- D_10457_0177_00_001_B

Kutnilerden iki kaftan dikildi. Biri al biri sarı, harcları ikişer yüz seksenerden beş yüz altmış akçe. Alaca kutniden iki dolama dikildi. Biri uzun yenli harcı yüz seksen akçe, biri yüz altmış akçe. Kırmızı çuhadan iki çakşır dikildi. Harcları ikişer yüz yirmişerden dört yüz kırk akçe. Üç Şam dikdiği dikildi. Muşamma‘ ile kutni astarlıkla harcları yedişer yüz ellişerden iki bin iki yüz elli akçe. Üçüne iki yüz yirmi miskâl sırma saçak konuldu. Otuzardan altı bin altı yüz akçe. Yeşil çuhadan Kelâm-ı şerîf kisesi dikildi. Bahâsıyla harcı yüz yirmi akçe. Cümlesi on bin üç yüz on akçe. 10.310 3 Şevvâl sene 1081
Al kutni kaftan dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Erguvanî kutniden iki uzun yenli dolama dikildi. Yüz seksenerden üç yüz altmış akçe. Boğasilerden iki kürk kisesi dikildi. Biri mayî, biri kırmızı. Altmışardan yüz yirmi akçe. Cümlesi yedi yüz altmış akçe 760 3 Zilhicce sene 1081
Şam alacasından cellâyî dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Pâresi iki yüz akçe. Perçemi boğasiden kapama dikildi. Harcı iki yüz seksen akçe. Bu boğasiden uzun yenli dolama dikildi. Harcı yüz seksen akçe. Cümlesi dokuz yüz kırk akçe 940 13 Zilhicce sene 1081

<< Merhum oda lalasında beş yüz elli akçe >>

<< Cem ‘an: 28.930, yirmi sekiz bin dokuz yüz otuz akçe >>

Cem‘an yekûn: 28.480, yirmi sekiz bin dört yüz seksen akçe

Dikdik verildi terziye, üç bin beş yüz akçeye, gaflet olunmaya: 3.500

Peşin üç bin dört yüz otuz iki akçe verilmiştir. Cümlesi altı bin dokuz yüz otuz iki akçe teslim olunmuştur: 6.932

<< Sahhu'l-baki: 21.552, yirmi bir bin beş elli iki akçedir. >>

Sahhu'l-baki: 21.270, yirmi bir bin iki yüz yetmiş akçe baki kalmıştır.

Def'a verildi on yedi bin akçe.

Sahhu'l-baki: 4.270

Tablo 4 te ise, Terzi Labrine veya mühürdeki ismi ile Polikasiro, saadetlü ağa hazretlerinden bu defter de yazılı olan isimler karşılığında yirmi sekiz bin dört yüz seksen akçeyi eksiksiz aldığını belirterek ve altıda mührünü vurmuştur.

Tablo 4- D_10457_0177_00_001_C

Bu defterde mastûr olan esâmelerin yirmi sekiz bin dört yüz seksen akçe saâdetlü ağa hazretlerinden bî-kusûr velâ kesîr meblağ-ı mezbûru alıp kabz eylediğimiz ecilden işbu varakada şerh verildi mâh 2 Zilhicce sene 1082
Bende-i Lebrine Terzi

Belge 3- D_10457_0005_00_001_A, TS. MA. d, D.10457.0005.00., H.29.12.1081/M.9.5.1671.

Tablo 5 te, 1081 yılında Şevval, Zilkade, Zilhicce aylarındaki padişaha, musahib paşa'ya vergi için alınan, yaptırılan esvab ve eşyaya ve malzemelerine ait müfredatlı defter. H.29.12.1081/M.9.5.1671. yılında padişah için alınan, yaptırılan elbise, eşyaya ve diğer malzemelere ait defter. Kısa, serâser kaplı samur kürk, hamam giysisi kıvrımasına ibrişim, dört kuşak kıvrımasına ibrişim, derâyîden bir papuş torbası, bir çift eldiven, efendiye üç yasdık derâyî astarlı penbesi, üç yakı bağına ibrişim, bir deste kelle-pûş verilmiş, iki kuşak kıvrımasına ve iki çakşır penbe atlama harcı olmuştur, bir çift çuka kalçın, İki kat ipekli-pamuklu, yollu olan bu kumaşın bir yolu ipek, bir yolu pamuk, dallı ve beneklileri de olan eski bir kumaştan bir diz örtüsü, bir pâpûş torbası ve bir evrâd kisesi dikildi. Bütün bunlara toplam, 20.600 akçedir.

Tablo 5- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i pâdişâh-ı âlempenâh. Fî şehri Şevvâl sene 1081

Şaldan üç serhaddi ³⁵ harcı Kıymet: 1.050	Hammâm esvâbı kıvrımasına ibrişim Kıymet: 60	İki yüz on altı destmâl ³⁶ kıvrımasına ibrişim Kıymet: 220	Dört kuşak kıvrımasına ³⁷ ibrişim Kıymet: 20	Derâyîden bir papuş ³⁸ torbası harcı Kıymet: 100	Bir çift eldiven harcı Kıymet: 20
Def'a derâyîden bir papuş torbası harcı Kıymet: 100	Efendiye üç yasdık derâyî astarlı penbesi ile harcı Kıymet: 450	Üç yakı bağına ibrişim Kıymet: 30	Bir deste kelle-pûş ³⁹ verilmiş Kıymet: 600	İki kuşak kıvrımasına ve iki çakşır ⁴⁰ penbe atlama ⁴¹ harcı olmuştur Kıymet: 80	Bir çift çuka kalçın ⁴² harcı Kıymet: 80
İki kat sandaldan ⁴³	Bir pâpûş torbası ve bir	Üç kuşak kıvrımasına		Cem'an yekûn: 4.345	

35 Kısa, serâser kaplı samur kürk.

36 El ve yüz silecek mendil.

37 Kumaş kenarının bürülerek dikilmesi.

38 Ayakkabı.

39 1. Terden kirlenmesine engel olmak için kavuğun altına giyilen takke. 2. Başın her tarafını örten zırlı başlık, miğfer, tolga.

40 Çuhadan yapılmış bir tür dar şalvar. (Açıköz, a. g. t. s. 332).

41 Atlama: Örgü işlerinde birbirine bitişik olmayan ilmekleri bağlayan parça iplik

42 Çizme veya pabuç içine giyilen, düşmemesi için çok sık örülmüş olan veya aba yahut meşinden yapılmış uzun konçlu çorap.

43 Sandal: İpekli-pamuklu eski bir kumaşın adı. Yollu olan bu kumaşın bir yolu ipek, bir yolu pamuk idi. Dallı ve beneklileri de vardı.

bir diz pûşesi ⁴⁴ harcı olmuştur. Kıymet: 1.400	evrâd ⁴⁵ kisesi harcı Kıymet: 120	ibrişim Kıymet: 15		

Tablo 6 da, musahib paşaya, on beş kaftan harcı olmuştur, on beş entari, on beş zibun harcı olmuştur. On beş çakşır harcı olmuştur. İki sof serhaddî ve bir kürk-daş harcı olmuştur. Dört sof kürk harcı olmuştur. Bir deste kalle-pûş verilmiştir. Üç sof erkân harcı olmuştur. Toplam, 20.600 akçedir.

Tablo 6- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i musâhib paşa. Fî şehri Şevvâl sene 81

On beş kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	On beş entari, on beş zibun harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	On beş çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 3.000	İki sof serhaddî ve bir kürk-daş harcı olmuştur. Kıymet: 1.050	Dört sof kürk harcı olmuştur. Kıymet: 3.200	Bir deste kalle-pûş verilmiştir. Kıymet: 600
Üç sof erkân harcı olmuştur. Kıymet: 750				Cem'an yekûn: 20.600	

Tablo 7 da, iki Şam alacasından üç boğça harcı, beş muşamma'lı ve astarlı çuka torba, seksen mektûb kisesi, derâyîden bir kise, hekimbaşuya zencefilî bir ferâce, yedi sünger bir derâyî torba, bir yeşil kontuş harc olmuştur. Sekiz yağmurluk torbası muşamma'lı ve astarlı, pâre çuka, berây torbahâ, iki dolamaya ibrişim, iki kaftan dikildi. İki kontuşa ibrişim, dört entari ve dört zibun, döşemelik kumaşları sağlamaştırmakta kullanılan kolalı ve zamklı astar, bir çuka torba harc olmuştur. İki kapud-ı gövez derâyî astarlı harc olmuştur. Bir kadife iskele zarfı, iki çift kırmızı sâye çukadan kalçın, dört câmeşuy alınmıştır. İki arşun kadifeden iki yastık, iki yorgan, iki mâi velençe alınmıştır. İki sîm kutuya çuka zarf, bir kapak zarfı ve on beş mektûb kisesi harc olunmuştur. Güğümbaşuya verilen kırk saat kisesi, bir meneviş iskerlet çukadan torbaya harcı, bir meneviş kontuş harc olmuştur. Toplam: 41.705 akçedir.

Tablo 7- Defter-i harc-ı esvâb-ı virgi,⁴⁶ fî şehri Şevvâl sene 81

İki Şam alacasından üç boğça harcı Kıymet: 720	Beş muşamma'lı ve astarlı çuka torba harcı Kıymet: 300	Seksen mektûb kisesi harcı Kıymet: 80	Derâyîden bir kise harcı Kıymet: 50	Hekimbaşuya zencefilî bir ferâce harcı Kıymet: 180	Yedi sünger bir derâyî torba harcı Kıymet: 100

44 Örtün, giyen, giyinmiş.

45 Belirli zamanlarda okunması itiyat edinilen dua, zikir vb.

46 Hediye, ihsan.

Bir yeşil kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 80	Sekiz yağmurluk torbası muşamma'lı ve astarlı harcı Kıymet: 1.050	Pâre-i çuka, berây-ı torbahâ Kıymet: 100	İki dolamaya ibrişim ve harc Kıymet: 500	İki kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 500	İki kontuşa ibrişim. Kıymet: 160
Dört entari ve dört zıibun harcı olmuştur. Kıymet: 1.000	Mezbûrlara boğasi akçesi Kıymet: 960	Bir çuka torba harcı olmuştur. Kıymet: 150	İki kapud-ı gövez derâyî astarlı harcı olmuştur. Kıymet: 1.600	Bir kadife iskele zarfı harcı Kıymet: 25	İki çift kırmızı sâye çukadan kalçın harcı Kıymet: 250
Dört câmeşuy ⁴⁷ alınmıştır. Fî 550, kıymet: 2.200	İki arşun kadifeder iki yasdık cümle harcı ile Kıymet: 1.150	İki yorgan cümle masrafı ile harcı Kıymet: 3.400	İki mâi velençe ⁴⁸ alınmıştır. 960	İki sîm kutuya çuka zarf harcı Kıymet: 110	Bir kapak zarfı ve on beş mektûb kisesi harcı Kıymet: 55
Güğümbaşıya verilen kırk saat kisesi harcı Kıymet: 200	Bir meneviş iskerlet ⁴⁹ çukadan torbaya harcı olmuştur. Kıymet: 800	Bir meneviş kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 80	Cem'an yekûn: 16.760	Cem'an üç kalemin icmâli: 41.705	

Tablo 8 de, dört Hatayî kaftan, dokuz entari ve dokuz zıibun, on çakşır, yedi büzme kaftana ibrişim, beş dizlik, bir şatranç bezi harcanmıştır. İki çuka serhaddiye ibrişim, kanavizden üç serhaddi ve bir kontuş, gülgûnî çukadan bir cübbe, hâreden üç cübbe donu iki kesik yenli, beyaz boğasiden dört cübbe donu ve dört kesik yenli, beş dizlik harcanmıştır. Kanavizden dört serhaddi, şaldan iki kürdeği, bir çuka serhaddiye ibrişim, yeşil seccâdeye bir zirâ' çuka, yedi atlas kaftan, dört cübbe donu ve üç erkân, hâreden altı kaftan, üçü kesik yenli harcanmıştır. Sandaldan altı kürdeği, şaldan iki erkân, kutniden on altı kaftan, sekiz cübbe donu ayrıca, kısa yenli, yedi penbeli cübbe donu ve sekiz penbesiz kaftan dikildi. Toplam: 38.980 akçedir. Ayrıca bu dikilen elbie ve eşyaların ayrı ayrı fiyatları da belirtilmiştir.

Tablo 8- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i pâdişâh-ı âlempenâh. Fî şehri Zilka'de sene 81

Dört Hatayî kaftan harcı Kıymet: 160	Dokuz entari ve dokuz zıibun harcı olmuştur. Kıymet: 3.600	On çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 2.000	Yedi büzme kaftana ibrişim Kıymet: 350	Beş dizlik harcı olmuştur. Kıymet: 1.000	Bir şatranç bezi harcı olmuştur. Kıymet: 60
İki çuka serhaddiye	Kanavizden üç serhaddi	Gülgûnî çukadan bir	Hâreden üç cübbe donu	Beyaz boğasiden	Def'a beş dizlik harcı

47 Çamaşır.

48 Velençe/Velence; Bir yüzü uzun tüylü, kalın yün battaniye

49 Eski devirlerde Venedik mensucatından, boyası has ve kumaşı dayanıklı bir nevi çuhann adı idi ve şarka pek makbuldü. Yeniçeri Ocağı ileri gelen ağalarına, sekbanbaşıya ve yeniçeri kâtibine her sene bu çuhadan verilirdi veya bedeli para olarak tahsis olunurdu.

İbrişim Kıymet: 160	ve bir kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 1.400	cübbe harcı Kıymet: 80	iki kesik yenli harcı Kıymet: 2.000	dört cübbe donu ve dört kesik yenli harcı olmuştur. Kıymet: 3.200	olmuştur. Kıymet: 1.000
Kanavizden dört serhaddi harcı Kıymet: 1.400	Şaldan iki kürdeği ⁵⁰ harcı Kıymet:600	Bir çuka serhaddiye İbrişim. Kıymet: 80	Yeşil seccâdeye bir zirâ' çuka ve harcı olmuştur. Kıymet: 600	Yedi atlas kaftan, dört cübbe donu ve üç erkân harcı. Kıymet: 2.800	Hâreden altı kaftan, üçü kesik yenli harcı Kıymet: 2.400
Sandalan altı kürdeği harcı. Kıymet: 1.500	Şaldan iki erkân harcı Kıymet: 750	Kutniden on altı kaftan, sekiz cübbe donu mâadâ kısa yenli harcı olmuştur. Kıymet: 6.400	Yedi penbeli cübbe donu ve sekiz penbesiz kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	Cem'an yekûn: 38.980	

Tablo 9 da, Musâhib paşa'ya, On beş kaftan, on beş entari, on beş zibun, on beş çakşır, bir deste kelle-pûş verilmiştir. Çukadan üç erkân iki serhaddi, üç erkân iki kontuş, def'a iki kontuş dikilmiştir. Toplam:16.560 akçedir.

Tablo 9- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i musâhib paşa. Fî şehri Zilka'de sene 81.

On beş kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	On beş entari, on beş zibun harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	On beş çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 3.000	Bir deste kelle-pûş verilmiştir. 600	Çukadan üç erkân iki serhaddi harcı olmuştur. Kıymet: 400	Üç erkân iki kontuş harcı. Kıymet: 400
Def'a iki kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 160				Cem'an yekûn: 16.560	

Tablo 10 da, İki dolama, iki kaftan, iki kontuş, üç kapud, boğasi astarlı dört torba, bir mor yeni kontuş ve bir kanaviz büzme kontuş dikildi. İki çakşır, bir sof-ı serhaddi bir erkân, altı cübbe donu, atlas kaftan, iki kürk derâyî astarlı, beyaz boğasiden dört entari, dört zibun, bunlar için boğasi dikilmiştir. On çakşıra hünkâr konulmuş, otuz çakşır, bir ulemâ ferâcesi, üç yasdık kutni astar ve

50 Metinde "kürkdeği" şeklinde yazılmış olup doğrusu "kürdeği"dir. Kürdeği: Eteği ve kolları kısa mintan demektir.

penbesi ile, iki çuka şalvar, bir çuka torba, yirmi iki mektûb kisesi, beş büzme serâser, yedi vezir serâseri, beşi yazlık iki kürk-daş ve yirmi yedi askı serâser ibrişim ve bazı eşyâ dikildi. Toplam: 19.335, üç kalemin toplamı: 74.875 akçedir.

Tablo 10- Defter-i harc-ı esvâb-ı virgi, fî şehri Zilka'de sene 81.

İki dolama harcı olmuştur. Kıymet: 400	İki kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 500	İki kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 160	Üç kapud harcı olmuştur. Kıymet: 2.400	Boğasi astarlı dört torba harcı olmuştur. Kıymet: 150	Bir mor kontuş-ı cedîd ve bir kanaviz büzme kontuş harcı olmuştur. Kıymet: 150
İki çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 300	Bir sof-ı serhaddi bir erkân harcı. Kıymet: 700	Altı cübbe donu, atlas kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 1.500	İki kürk derâyî astarlı harcı Kıymet: 1.600	Beyaz boğasiden dört entari, dört zıibun harcı. Kıymet: 1.000	Mezbûrlar için boğasi akçesi. Kıymet: 1.000
On çakşıra hünkâr (...) konulmuştur. Kıymet: 2.000	Otuz çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 4.500	Bir ulemâ ferâcesi harcı olmuştur. Kıymet: 180	Üç yasdık kutni astar ve penbesi ile harcı. Kıymet: 1.500	İki çuka şalvar harcı olmuştur. Kıymet: 130	Bir çuka torba, yirmi iki mektûb kisesi harcı. Kıymet: 85
Beş büzme serâser ⁵¹ harcı. Kıymet: 200	Yedi vezir serâseri, beşi yazlık iki kürk-daş ve yirmi yedi askı(...) serâser ibrişim	Bazı eşyâ dikildi, harcı Kıymet: 1.000	Cem'an yekûn: 19.335	Cem'an üç kalemin icmâli: 74.875	

Tablo 11 de, padişah elbiseleri için harcanan bu defterde ise, padişaha, şaldan dört erkân, altı çuka kürke derâyî astarlı, on sekiz entari ve on sekiz zıibun harc olmuş; sekiz yüz kırk destmâle ibrişim-bahâ, turuncu şaldan yensiz bir kürk-daş, yirmi yedi büzme kaftan, on dört büzme entari belinden çıkmış aşırma dikilmiştir. On dört cedîd zıibun, bir çarşafa ibrişim, iki yüz yasdığına penbe ve astar, beyaz şaldan dört erkân, bir yeşil şaldan nîmten-i serhaddî dikilmiştir. Bir deste kelle-pûş verilmiş, bir yeşil çukadan erkân, on çakşır, sofdan dört erkân, üç kürk-daş, iki entari, iki zıibun dikilmiştir. Bunlar için sandal akçesi, üç yorgan cümle harc-ı lâzimesi ile, efendiye on iki kaftan, on zıibun, on entari, altı çakşır, küçük sultana altı kaftan dikilmiştir. Altı zıibun, altı entari, yeşil çukadan iki serhaddîye ibrişim, altı çakşır, on bir kuşak kıvrımasına ibrişim dikilmiştir. Toplam: 37.940 akçedir.

⁵¹ Serâser: İpekli ve baştanbaşa her tarafı altın ve gümüş tellerle işlenmiş eski ve çok kıymetli bir kumaşın adıdır. XVI. yy. da İstanbul'da çok tutulmuştur. İhsan olunan hil'atlerde ve ağır, kıymetli kürk kabı olarak kullanılmıştır. Bu kumaşın hass-ül-has serâser, vezir serâseri, beylerbeyi serâseri, ev- sat serâser, edna serâser adıyla beş çeşidinin yapıldığı kayıtlardan anlaşılmıştır.

Tablo 11- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i pâdişâh-ı âlempenâh. Fî şehri Zilhicce sene 81

Şaldan dört erkân harcı. Kıymet: 1.400	Altı çuka kürke derâyî astarlı harcı olmuştur. Kıymet: 4.800	On sekiz entari ve on sekiz zıibun harcı olmuştur. Kıymet: 7.200	Sekiz yüz kırk destmâle ibrişim-bahâ Kıymet: 900	Turuncu şaldan yensiz bir kürk-daş harcı. Kıymet: 250	Yirmi yedi büzme kaftan harcı. Kıymet: 1.000
On dört büzme entari belinden çıkmış aşırma dikilmiş harcı. Kıymet: 400	On dört cedîd zıibun harcı. Kıymet: 2.800	Bir çarşafa ibrişim. Kıymet: 30	İki yüz yasdığına penbe ve astar harcı. Kıymet: 250	Beyaz şaldan dört erkân harcı olmuştur. Kıymet: 1.400	Bir yeşil şaldan nîmten-i serhaddî harcı. Kıymet: 300

D_10457_0005_00_001_B

Bir deste kelle-pûş verilmiştir. Kıymet: 600	Bir yeşil çukadan erkân harcı Kıymet: 80	On çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 2.000	Sofdan dört erkân harcı olmuştur. Kıymet: 1.000	Üç kürk-daş harcı olmuştur. Kıymet: 1.050	İki entari, iki zıibun harcı. Kıymet: 800
Mezbûrlar için sandal akçesi. Kıymet: 420	Üç yorgan cümle harc-ı lâzimesi ile. Kıymet: 1.800	Efendiye on iki kaftan harcı. Kıymet: 2.650	On zıibun, on entari harcı olmuştur. Kıymet: 3.000	Altı çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 750	Küçük sultana altı kaftan harcı. Kıymet: 900
Altı zıibun, altı entari harcı. Kıymet: 1.650	Yeşil çukadan iki serhaddîye ibrişim. Kıymet: 160	Altı çakşır harcı olmuştur. Kıymet: 1.200	On bir kuşak kıvrımasına ibrişim. Kıymet: 50	Cem'an yekûn: 37.940	

Tablo 12 de, musahib paşaya dikilen eşyalar, yeşil çukadan bir erkân, on altı kaftan, on beş entari, on beş zıibun, yirmi beş çakşır, yeşil çukadan bir kürk-daş, bir yorğan şilte ve penbe ve kayyumhâne çarşafı ile, iki deste kelle-pûş, entarilere ve zıibunlara penbe, def'a bir deste kelle-pûş verilmiştir. Toplam: 20.640 akçe.

Tablo 12- Defter-i harc-ı esvâb-ı hazret-i musâhib paşa, fî şehri Zilhicce sene 81.

Yeşil çukadan bir erkân harcı	On altı kaftan harcı olmuştur.	On beş entari, on beş zıibun harcı	Yirmi beş çakşır harcı olmuştur.	Yeşil çukadan bir kürk-daş	Bir yorğan şilte ve penbe ve

Kıymet: 80	Kıymet: 6.400	olmuştur. Kıymet: 6.000	Kıymet: 5.000	harcı. Kıymet: 80	kayyumhâne çarşafı ile harcı. Kıymet: 980
İki deste kelle-pûş verilmiş. Kıymet: 700	Entarilere ve zıbunlara penbe akçesi. Kıymet: 300	Def'a bir deste kelle- pûş verilmiştir. Kıymet: 600			Cem'an yekûn: 20.640

Tablo 13 te, burada herhalde musahib paşaya verilen veya dikilenlerin devamı olsa gerek. İki cevzî sof kürk-daş, müfti efendiye bir beyaz üst, teberdârâna beş kapama, otuz peşkîr makremesi ve iki havlı on kaftançeve on serâser astar kaplamasına ibrişim, bir büzme kontuş, bir üst kaftan dikilmiştir. On altı peşkîr makremesine ibirişim, altı boğçaya ibirişim, bir yay zarfı ve altı pâpuş kisesi, yeşil çukadan bir kapud, otuz altı nâme kisesi, al çukadan yedi serhaddi, beş muşamma'lı torba, dokuz peşkîr boğçası ve dokuz kahve makremesi, üç seccâde torbası astarlı muşamma'lı, on kalem sileceği, mühür bendi dikilmiş ve alınmıştır. Güğümbaşı dikirdiği sekiz boğça, otuz yedi sünger, dört kaba alaca boğça, ser-mücellide verilen bir zirâ' kadife bahâsı, iki çift elçek harcanmıştır. Üç tabak zarfı ve üç mirvaha zarfı, doksan üç halîfeye üçü astarsız mâadâ astarlıya ibrişim, Hırka-i şerîf örtüsüne ibrişim, üç ayda harcanan toplam: 19.765 akçedir.

Tablo 13- Defter-i harc-ı esvâb-ı virgi, fî şehri Zilhicce sene 81.

İki cevzî sof kürk-daş harcı. Kıymet: 700	Müfti efendiye bir beyaz üst harcı. Kıymet: 400	Teberdârâna beş kapama harcı. Kıymet: 1.000	Otuz peşkîr makremesi ve iki havlı on kaftançeve on serâser astar kaplamasına ibrişim. Kıymet: 170	Bir büzme kontuş harcı. Kıymet: 50	Bir üst kaftan berây- ı silahdâr ağa harcı. Kıymet: 350
On altı peşkîr makremesine ibirişim. Kıymet: 50	Altı boğçaya ibrişim. Kıymet: 60	Bir yay zarfı ve altı pâpuş kisesi harcı. Kıymet: 250	Yeşil çukadan bir kapud harcı. Kıymet: 800	Otuz altı nâme kisesi harcı olmuştur. Kıymet: 70	
Al çukadan yedi serhaddî harcı. Kıymet: 560	Beş muşamma'lı torba harcı olmuştur. Kıymet: 200	Dokuz peşkîr boğçası ve dokuz kahve makremesi harcı olmuştur. Kıymet: 75	Üç seccâde torbası astarlı muşamma'lı harcı. Kıymet: 550	On kalem sileceği harcı olmuştur. Kıymet: 100	Yüz mühür bendi harcı olmuştur. Kıymet: 300

Güğümbaşı dikirdiği sekiz boğça, otuz yedi sünger harcı. Kıymet: 160	Dört kaba alaca boğça harcı olmuştur. Kıymet: 550	Ser-mücellide verilen bir zirâ' kadife bahâsı. Kıymet: 390	İki çift elçek harcı olmuştur. Kıymet: 250	Üç tabak zarfı ve üç mirvaha ⁵² zarfı harcı olmuştur. Kıymet: 250	Doksan üç halifeye üçü astarsız mâadâ astarlıya ibrişim. Kıymet: 5.580
Hırka-i şerîf örtüsüne ibrişim. Kıymet: 900	Üç ayda harc olunan penbe. Kıymet: 6.000			Cem'an yekûn: 19.765	

Tablo 14 te ise, Çukadar, Solak ve Şatır ağalarına için aşağıda ismi verilenler alınmıştır. Çukadâr ağalara on dört kaftan, yirmi sekiz sâde, Hünkâr harcı, on iki dolama, berây-ı solakân, on iki kadife kaftan, on iki dizlik, şatır ağalara yirmi dört kaftan harcanmıştır. Yirmi dört dolama, kırk sekiz sâde, elli dizlik, altmış sekiz tozluk, sarı ve gülgûnî atlasdan dokuz dizlik dikilmiştir. Dört kaleme toplam: 136.155 akçedir.

Tablo 14- Defter harc-ı esvâb-ı çukadâr ve solak ve şatır ağalar, fi şehri Zilhicce sene 81.

Çukadâr ağalara on dört kaftan harc olmuştur. Kıymet: 3.500	Yirmi sekiz sâde harcı olmuştur. Kıymet: 8.500 <i>Hünkâr harcı konulmuştur.</i>	On iki dolama harcı olmuştur. Kıymet: 4.360 <i>Berây-ı solakân</i>	On iki kadife kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 4.000	On iki dizlik harcı olmuştur. Kıymet: 1.800
Şatır ağalara yirmi dört kaftan harcı olmuştur. Kıymet: 6.000	Yirmi dört dolama harcı. Kıymet: 6.000	Kırk sekiz sâde harcı olmuştur. Kıymet: 12.000	Elli dizlik harcı olmuştur. Kıymet: 7.500	Altmış sekiz tozluk harcı olmuştur. Kıymet: 2.800 <i>Mezbur tozlukların dimisi maan mahsûbdur.</i>
Sarı ve gülgûnî atlasdan dokuz dizlik harcı. Kıymet: 1.350	Cem'an yekûn: 50.810		Cem'an dört kalemin icmâli: 136.155	

252.735 cem'an üç ayda vâki' olan defterlerin icmâli

003900 zamm olunacak akçe

+-----

256.635 yalnız iki yük elli altı bin altı yüz otuz beş akçedir.

⁵² Mirvaha: yelpaze.

Minhâ teslîm

Esedî, aded: 1.000

Dökme guruş, aded: 500

Belge: 4- D_10457_0157_00, TS. MA. d, D.10457.0157.00., H.29.12.1081/M.9.5.1671.

İstanbulda bulunan içoğlanları, Babu's- saade ve Darü's- saade Ağaları, Hazine, Kiler, Seferli odaları ve efradının kaftan paraları ile ilgili defterlerdir. Tablo 15 te, bâbü's-saâde ağavâtı maa bîmârhâne, on altı kişi için, guruş: 1.645; dâru's-saâde ağası ve neferâtı kullarının müstahık oldukları kaftan akçeleri ve sâyir melbûsları için, guruş: 2.160 harcanmıştır. Hâssa neferâtı için kullarının kaftanları için guruş: 1.845 harcanmıştır. Hazîne-i âmirelerinde kırk altı kişi için hak ettikleri kaftan ve değerleri, kılarcı yirmi kişi için kaftanlar, berây-ı ağa-i dâru's-saâde ıydiyye, bahâ-i destâr, ipek, eski saray ağası için berây-ı ıydiyye verilmiştir. Berây-ı ağa-i Dâru's-saâde ıydiyye, bahâ-i destâr, ipek, eski saray ağası için, bayramlık, dâru's-saâde ağalarının kaftanları, Galatasarayı ağası için bayramlık ve şalvar, hazinebaşı için şalvar ve çamaşırlara verilen paralar verilmiştir.

Tablo 15- Fî sene 81 mâh-ı Şevvâlin fi 22 Âsitâne'de saray-ı ma'mûrelerinde mevcûd iç oğlanı ve Bâbü's-saâde ve Dâru's-saâde ağavâtı (---) hâssa kullarının müstahık oldukları kaftan-bahâlarıdır ki beyân olunur.

Bâbü's-saâde ağavâtı maa bîmârhâne Nefer: 16 Guruş: 1.645	<<Dâru's-saâde ağası ve neferâtı kullarının müstahık oldukları kaftan akçeleri ve sâyir melbûsları Guruş: 2.160>>		<<(---) hâssa neferâtı kullarının bahâ-i kaftanları Guruş: 1.845>>	
Hazîne-i âmirelerinde kırk altı nefer kullarının müstahık oldukları kaftan-bahâları Guruş: 2.869+276= 3.145	Kılarcı yirmi nefer kullarının bahâ-i kaftanları Guruş: 1.081		Seferli elli bir nefer kullarının bahâ-i kaftanları Guruş: 1.434+360= 1.794	
Berây-ı ağa-i Dâru's-saâde ıydiyye: 250 guruş Bahâ-i destâr: 650 guruş	İpek: 72.000 akçe	Eski saray ağası, berây-ı ıydiyye Guruş: 150	(---) hassanın Nefer: 19 146.290 akçe Be-hesâb-ı guruş: 1.626	
Dâru's-saâde ağavâtının bahâ-i kaftanları Nefer: 25 Guruş: 1.100	Bahâ-i destâr-ı ağavât-ı dâru's-saâde: 220.750 akçe	Saray ağası Bahâ-i destâr: 650 guruş Berây-ı ıydiyye: 150 guruş	Fî 5, saray ağası Berây-ı ıydiyye: 75 guruş	
Galatasarayı ağası, berây-ı ıydiyye 75 guruş	Berây-ı şalvar (- ---) 20 nefer fi 18= 360 guruş	Berây-ı şalvar hazinebaşı-yı hâzıra Guruş: 30	Berây-ı şalvar hazinebaşı-yı (-- --) Guruş: 30	Berây-ı (---) 16 nefer fi 15= 240 guruş
Musa Halife (---)	Musa Efendi	Musa Efendi,	Çizmecî (---)	Çizmecî (---)

-) akçesi: 59.000	kurrâ efendiye Guruş: 200	çamaşur: 60.000 akçe	6 nefer fi 18: 108 guruş	6 nefer fi 18: 108 guruş
Hâne-i kebîr ve sagîrde müezzin 90 nefer hane-i sagîr 105 nefer hane-i kebîr +----- 195 nefer	İmâm-ı halifeye ve baş müezzine, der- hane-i sagîr 2 nefer 45 guruş	Bahâ-i destâr-ı ağavâtı Babü's- saâde 16 nefer, fi 650= 10.400		

$$105+45= 150$$

$$105+90+45= 240+30= 270$$

SONUÇ

İnsanoğlu bu dünya da gerek inanç gerekse yaşadığı çevre itibarıyla örtünme ihtiyacı hissetmiştir. Örtünme en azından “edep yerlerinin gizlenmesi” şeklinde olmuştur. İnsanın temel ihtiyaçlarından biri olan giyim, çoğu zaman toplumun kültürel yapısının etkisiyle temel ihtiyaç olmanın ötesinde anlamlar kazanmıştır. Tabii olarak insanlar bu örtünme zorunluluğunu daha da geliştirerek zevk haline getirmiş, her toplum kendi kültürüne ve medeniyetine uygun hale getirmeye çalışmıştır. Osmanlı sultanlarının kaftanları, giysileri, sarık ve kumaşları gücün, statünün ve zenginliğin göstergesi olmuştur. Özellikle kaftanlar, kumaşları ve desenleri ile her biri şaheser sanat eseridir. Araştırmalara göre basit bir forma sahip olmasına rağmen, Osmanlı kaftanları çok ihtişamlı bir görünüme ve güzelliğe sahiptir. Form ve kalıp özellikleri, dikişle yapılan süslemeler, astar ve pervaz süslemeleri, kürkle yapılan süslemeler, düğmelerle yapılan süslemeler mükemmeldir. Bu kaftanlar, kumaşıyla, motifiyle, ihtişamıyla tüm dünyanın hayranlığını uyandırmış, yerli, yabancı çeşitli müzelerde sergilenmiş ve korunmuş olan bu kaftanlarla ilgili birçok araştırma yapılmıştır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterleri bölümündeki dört adet belge incelenmiştir. Bu belgelerde padişaha, darü's-saade ağasına dikilen, perde, kadife yastık, beyaz kutni kaftan, çakşır vesaire giyecek, kullanılacak eşyanın harçlarına ve dikişlerine yapılan masraflara ait liste; muhtelif tarihlerde Saray-ı Atık Ağası için çeşitli kumaş ve mensucattan dikilen çeşitli elbise bedellerine ve bu bedenlerin alındığına dair terzi Polikasıro mühürlü defter bulunmaktadır. 1081 yılında Şevval, Zilkade, Zilhicce aylarındaki padişaha, musahib paşa'ya vergi için alınan, yaptırılan esvab ve eşyaya ve malzemelerine ait müfredatlı defter, İstanbulda bulunan, dârüsaâde ağasına, babu's- saade ve darü's- saade Ağaları, Saray-ı Atık ağasına, musahib paşaya, musâhib paşa'ya, içoğlanları, Hazine, Kilerli, Seferli odaları ve diğer kişiler için verilen Elbise, kumaş ve diğer aşyaların cinsini, adedini, miktarlarını ve değerlerini belirtmektedir.

Bu çalışmamızda, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterleri bölümündeki TS.MA.d,D.10457.0176.00.,H.08.07.1082/M.10.11.1671;TS.MA.d, D.10457.0177.00.,02.12.1082/M.31.03.1672;TS. MA. d, D.10457.0005.00, H.29.12.1081/M.9.5.1671; TS. MA. d, D.10457.0157.00., H.29.12.1081/M.9.5.1671 numaralı değerlendirdiğimiz dört arşiv kaynağının bir tanesi 1672 tarihli, üç tanesi de 1671 tarihli defterdir. Dolayısıyla dört tanesi de IV. Mehmet(1648-1687) dönemine aittir.

Siyasi, askeri ve iktisadi yönüyle mükemmel bir teşkilata sahip olan Osmanlı Devletinin, tabii olarak saray teşkilatının da çok düzenli ve hiyerarşik bir yapısı vardı. Sarayın bütün kaide ve kuralları da belirli bir düzen içerisinde yürütülmekte idi. Padişahlara ve diğer bürokratlara verilmesi gereken inamlar ve ödemeler, bayramlık hediyeler yıllar geçtikçe gelenekleşip birer kanun hâline gelmiştir.

Verilen bu hediyelere bakıldığı zaman devletin zenginliğini ve gücünü; saraydaki bürokratlara dağıtılan hediye ve bayramlıklar bizlere sarayın hiyerarşik yapısı ve düzenini göstermektedir. Belki de devlet bu düzen sayesinde bu kadar uzun ve sorunsuz bir şekilde yaşamıştır diyebiliriz.

KAYNAKLAR

ARŞİV KAYNAKLARI

TS. MA. d, D.10457.0176.00.

TS. MA. d, D.10457.0177.00.

TS. MA. d, D.10457.0005.00.

TS. MA. d, D.10457.0157.00.

KİTAP VE MAKALELER

Açıköz-Ünyay, Fatma, (2012). XVII. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Hediye ve Hediyeleşme(Padişahlara Sunulan ve Padişahların Verdiği Hediyeler Üzerine Bir Araştırma), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Açıköz Ünyay, Fatma, (2018), Osmanlılar İle Hindistan Sultanlıkları Arasındaki Diplomatik İlişkiler Ve Hediyeleşme (Xv.-Xvıı. Yüzyıllar), ulakbilge, Cilt 6, Sayı 31, Volume 6, Issue 31.

Altay, Fikret, (1979), Kaftanlar, İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, Topkapı Sarayı Müzesi:3 Yapı Kredi Kültür Sanat Hizmeti.

Altındağ, Ülkü, (1994), Dârüssaâde, TDVİA, İstanbul, C. 9, s. 1-3.

Atik, Kayhan, (2019), Osmanlı Bürokratlarının Padişaha Sunduğu Hediyeler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research Cilt: 12 Sayı: 65.

Atik, Kayhan (2020), Osmanlı Padişah Ve Bürokratlarının Giysi ve Kumaşları (1670-1672)Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 49, Aralık, s. 259-277.

Bilgin, Arif, (2016), Harc-ı Hâssa Emimi, İstanbul, C. EK-1, s. 535-536.

Çağbayır, Yaşar, (2017), Ötüken Türkçe Sözlük, İstanbul, C. 1.

Çalık, Sıddık, (1993) 1108 Numaralı Harç-I Hassa Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk İktisat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Eyice, Semavi, (1991), Bâbüssaâde, TDVİA, İstanbul, C. 4, s. 408-409.

İpşirli, Mehmet, (2006), Musâhib, TDVİA, İstanbul, C. 31, s. 230-231.

Karaca, Filiz, (2000), İn'âm, , TDVİA, İstanbul, C. 22, s. 259-260.

Kütükoğlu, Mübahat S., (1985), Redif Kıyafetlerinin Maliyetine Dair İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 41, Sayı 1-4,.

Ok, Meltem, (2015), Tasarım Ve Süsleme Ögeleriyle Topkapı Sarayı Padişah Kaftanları,

Akdeniz Sanat Dergisi, Cilt 8, Sayı 16, s. 70-85.

Özen, Mine Esiner (1982). Türkçe'de Kumaş Adları, Tarih Dergisi, sayı 33.

Sahillioğlu, Halil, (1993), Ceyb-i Hümayun, TDVİA, İstanbul, C. 7, s.465-467.

Sak, İzzet, (2006), 1136-1141 Yılları Arasında İstanbul'a Gelen İran Elçilerinin Bazı Masrafları, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi, Sayı: 16, 117- 161

Şemsettin, Sami, (1317), Kâmûs-ı Türkî, İstanbul.

Uzunçarşılı, İmail Hakkı, (1988), Osmanlı Devleti'nin Saray Pakalın, Teşkilatı, Ankara.